

Tilburg University

Justitie-politiek

Fijnaut, C.J.C.F.

Published in:
Delikt en Delinkwent

Publication date:
1988

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Fijnaut, C. J. C. F. (1988). Justitie-politiek. *Delikt en Delinkwent*, 18(6), 499-501.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Juni 1988

Justitie – politiek

Het beleid dat door de minister van Justitie wordt gevoerd, is volgens de plannen waarop het berust, criminele politiek. Wie die stukken echter goed bestudeert en zeker wie zijn beleid op de voet volgt, komt allengs tot het besef dat het hier bijna uitsluitend gaat om een samenstel van statelijke en para-statelijke controlemaatregelen tegen min of meer crimineel gedrag, al dan niet in groepsverband vertoond. We hebben hier dus niet zozeer met criminele politiek als wel met justitiële politiek te maken. Elkeen met enig sociaal-historisch en wetenschaps-historisch benul omtrent strafrechtspleging en criminaliteitsbestrijding ziet dit direct. Criminele politiek is toch van oudsher ook sociale politiek.

Het valt natuurlijk gemakkelijk te begrijpen waarom deze regering, deze minister van Justitie, geen waarachtige criminele politiek voert. Zo'n politiek zou totaal niet passen in hun visie op de verhouding tussen samenleving, overheid en individu. Sterker nog: een dergelijke politiek zou helemaal in tegenspraak zijn met het globale beleid dat wordt gevoerd en dit dan ook ongeloofwaardig maken. Het is dus niet zo, zoals mensen, geloof ik, wel eens denken, dat dit niet gebeurt omdat een minister van Justitie binnen de bestaande Haagse bureaucratische verhoudingen alleen maar aan justitiële politiek kán doen. Want hij mág in de gegeven politieke constellatie slechts dit doen. Dat ie het dan nog gráág doet ook, is weliswaar belangrijk maar vormt in het geheel slechts een bijkomstigheid.

Wanneer de politiek zich van Justitie meester maakt om de criminaliteit onder controle te brengen, is het onvermijdelijk dat er wordt gesleuteld aan het strafrecht en aan de strafrechtspleging om dit doel te bereiken. Dat de capaciteit wordt vergroot, dat procedures worden ingekort resp. versneld, dat bevoegdheden worden verruimd en ga zo maar door. Dit is gewoon de logica van het *crime control*-denken zoals dat zich reeds in de jaren '60 en '70 in de Angelsaksische landen van de politiek heeft meester gemaakt. Welhaast even vanzelfsprekend zijn dan ook de reacties die dit beleid oproept. Maar ze zijn hierom niet minder gewichtig dan de maatregelen waartegen ze zijn gericht. Het is immers toch niet niks dat de *Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak* in een brief van 21 oktober 1987 aan de Vaste Commissie voor Justitie van de Tweede Kamer, ter afronding van haar vertoog over het gevoerde beleid, schrijft 'de toenemende identificatie van

Justitie met criminaliteitsbestrijding een zorgelijke aangelegenheid' te vinden. Zoals het toch ook veelzeggend is dat de *Nederlandse Orde van Advocaten* onlangs, in haar Jaarverslag 1987, in hetzelfde verband onomwonden opmerkt: 'Het in de loop van vele decennia geschapen processuele evenwicht tussen de verdachte en zijn vervolgers wordt door dit alles verstoord. De strafrechtspleging is juist met betrekking tot de verworvenheden van de verdachte geen "bedrijf" dat zich leent voor dit soort ondoordachte ingrepen, die alleen in schijn de doelmatigheid lijken te dienen. Wie de strafrechtspleging uitsluitend door de bril van een management-consultant beziet, doet tekort aan de essentie van één van de meest waardevolle verworvenheden van onze moderne samenleving'.

Deze, vanuit gevestigde instellingen als de magistratuur en de advocatuur nooit eerder gehoorde commentaren geven aan dat men in hun gelederen op zich best voelt voor aanpassing, voor modernisering, voor hervorming van de strafrechtspleging. Maar dan wel op zo'n manier dat ook de *due process*-gedachte hierin op een evenwichtige manier wordt verdisconteerd. Het protest is m.a.w. niet gericht tegen het voeren van justitiële politiek – integendeel eerder – maar wel tegen de eenzijdige politiek die heden ten dage door het ministerie van Justitie wordt uitgedragen, tegen de huidige Justitie-politiek kortom. Of dit verzet, hoe beschamend het in zijn soort ook is – voelden de rechterlijke macht en de advocatuur zich eerder in de Nederlandse geschiedenis gedrongen om een minister van Justitie openlijk tot de orde te roepen? – op korte termijn veel uithaalt, is evenwel de vraag. Op het Departement zijn de tegenstemmen, zo lijkt het althans, verstomd; je hoort in elk geval alleen nog *his master's voice*. In de andere compartimenten van de strafrechtspleging, m.n. de politie en het gevangeniswezen, zijn, denk ik, de meningen wel enigszins verdeeld. Maar rondom het Binnenhof worden van VVD tot PvdA dan weer slechts dezelfde opvattingen verkondigd als de Minister huldigt. Alleen aan de universiteiten vinden de tegenstemmen nogal veel weerklank. Maar wat zou je je daar nu van aantrekken!?

En is het al zo moeilijk om de gevoerde politiek als justitiële politiek met enige kans op succes ter discussie te stellen, helemaal moeilijk is het om haar als criminele politiek in twijfel te trekken. Alleen al omdat het aantal mensen dat dit met kracht van theoretische en empirische argumenten zou moeten doen, zo klein is geworden. De afbouw van de criminologie aan de universiteiten doet zich hier nu reeds sterk gevoelen. En voorzover ze niet is afgebouwd zijn de resterende beoefenaren in de loop der jaren in het algemeen zo gefixeerd geraakt op de organisatie en werking van de strafrechtspleging, dat het nog lang kan duren voordat er weer de nodige interes-

Juni 1988

se is voor de sociaal-politieke kanten van misdaad, misdaadbestrijding en strafrechtspleging. Maar wellicht helpt de tijd ook hier, net als in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië is gebeurd, een handje. Omdat (nog) sneller dan verwacht zal blijken dat de *war on crime* niet uitloopt op een overwinning. Of omdat hij meer dan verwacht onbedoelde, maar hierom niet minder negatieve, effecten in de sfeer van de openbare orde teweegbrengt. Of omdat ... En dan zal er ook wel weer geld komen om serieus wetenschappelijk onderzoek te doen, dat juist niet beantwoordt aan de enge aspiraties van de justitiële politiek die momenteel wordt gevoerd.

Cyrille Fijnaut*

* Hoogleraar Strafrechtswetenschap en Criminologie, Erasmus Universiteit Rotterdam.